

Aistė DEIMANTAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Suverenumo transcendencija ir draugo–priešo dialektika Giuseppe's Mazzini'o (1805–1872) politinėje mintyje

SANTRAUKA. Straipsnyje rekonstruojama Giuseppe's Mazzini'o politinėje mintyje glūdinti suverenumo idėjos samprata, jos ontologija ir metafizinė reikšmė moderniai valstybei ir visuomenei. Nagrinėjama, kaip dieviškas suverenumas yra pasidalijamas su žmonėmis, koks yra šių dalybų tikslas bei prasmė. Parodoma, kas yra Dievo moralinis įstatymas ir kaip jis turi veikti bendruomenę. Aptariama galios problematika ir konfliktas, kuris kyla siekiant susigrąžinti teisę į suverenumą. Nagrinėjamas konfliktas, pasireiškiantis per „draugo“ ir „priešo“ dialektiką ir revoliuciją.

RAKTAŽODŽIAI: suverenumas, Giuseppe Mazzini, moralinis įstatymas, revoliucija, draugas, priešas, Dievas.

Įvadas

„Dievas neperdavė suverenios galios jokiam asmeniui. Tokio lygio suverenią valdžią, kuriai galima teisingai atstovauti šioje žemėje, Dievas patikėjo žmonijai, skirtingoms tautoms ir visuomenei“¹ – taip XIX a. apie suverenumą rašo Giuseppe Mazzini's, respublikonizmo pradininkas, padaręs didelę įtaką XX a. pradžios tautinių valstybių susikūrimui, o vėliau ir atgimimui. Jo tezes vartojo tiek fašizmo šalininkai (ištraukę iš konteksto), tiek demokratijos ir respublikonizmo sekėjai. Vienas ryškiausių jo sekėjų W. Wilsonas² išpopuliarino Tautų Apsisprendimo teisės idėją, kuria

¹ Giuseppe Mazzini, „On the Duties of Man“, in *A cosmopolitanism of nations: Giuseppe Mazzini's writings on democracy, nation building, and international relations*, S. Recchia and N. Urbinati (ed.) (Princeton University Press, 2009), 96.

² Woodrow Wilson, „Remarks about Giuseppe Mazzini and Further Remarks in Genoa“, in *The Papers of Woodrow Wilson*, A. S. Lind (ed.) (Princeton University Press, 1986).

vadovavosi atgimstančios tautos XX a. pradžioje. Šia idėja grįstas ir modernios Lietuvos valstybės steigimas³.

Reikia pažymėti, kad suverenumo samprata yra viena iš sudėtingiausių sąvokų ir moksle, ir kasdienėje vartosenoje. Suverenumo dialektika įvairiais amžiais patiria transformacijas. Šioji tiesiogiai priklauso nuo laikmečio dvasios ir aplinkybių. Pradžioje suverenumas suvoktas tik kaip priklausantis Dievui, vėliau jis transformuojasi į liaudies – žmonių valią. Tačiau Giuseppe Mazzini's savo teorijoje sujungia Dievo suverenumą su liaudies. Jis remiasi Dievu kaip neginčijamu argumentu ir autoritetu. Mazzini'o religinis požiūris į suverenumą yra susijęs su pirmine žodžio „religio“ prasme – susisaistymas, įsipareigojimas, vis atnaujinamas ryšys⁴. Sakoma, kad Mazzini's buvo giliai tikintis Dievu žmogus, tačiau buvęs katalikas netikėjo Kristaus dieviškumu. Kristus įkvėpė Mazzini'į kaip aukščiausios moralės revoliucionierius.⁵

Straipsnio aktu alumas: straipsnyje nagrinėjama Giuseppe Mazzini'o suverenumo samprata leidžia pamatyti ontologinį suverenumo principą (kas jis yra) ir kaip Mazzini's šį principą pritaikė moderniai valstybei. Analizuojama, kaip dieviškasis suverenumas yra pasidalijamas su žmonėmis, koks yra šių dalybų tikslas bei prasmė. Mazzini'o suverenumo suvokimas ypač aktualus šiandien, turint galvoje tiek tautos suverenumą, tiek vis dar vykstančių revoliucijų ir skelbiamos vieningos bei suverenios Europos⁶ kontekstą.

Reikia pastebėti, kad Mazzini'o tekstai nuo pokario iki XX a. pabaigos buvo primiršti. Šio amžiaus pabaigoje politinės minties tyrinėtojai vėl jį atrado. Tyrinėjama Mazzini'o tautos samprata,⁷ jo, kaip respublikonizmo ideologo, vaidmuo,⁸ taip pat Mazzini'o idealizmas,⁹ tarptautinių santykių reikšmė ir struktūra bei ryšys su Wilsono doktrina.¹⁰

Šio straipsnio tikslas yra, išanalizavus Mazzini'o politinius tekstus, rekonstruoti ir atskleisti juose glūdinčią suverenumo idėją, jos metafizinę reikšmę moderniai

³ Petras Klimas, „Tautų apsisprendimo teisė ir plebiscitas“, *Lietuvos aidas* 1917 gruodžio 29, Nr. 48, 1–2. Petras Klimas, „Apsisprendimo teisė taikos derybose“, *Lietuvos aidas* 1918 sausio 5, Nr. 3 (51), 1–2.

⁴ Sarah F. Hoyt, „The Etymology of Religion“, *Journal of the American Oriental Society* Vol. 32, No. 2 (1912), 126–129.

⁵ Martin Wight, *Four Seminal Thinkers in International Theory: Machiavelli, Grotius, Kant, and Mazzini* (Oxford University Press, 2005), 91–92.

⁶ Emmanuel Macron, *Initiative for Europe: A sovereign, united, democratic Europe*, 2017. https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/english_version_transcript_-_initiative_for_europe_-_speech_by_the_president_of_the_french_republic_cle8de628.pdf.

⁷ Margaret Canovan, *Nationhood and political theory* (Edward Elgar, 1998). D. G. Rowley, „Giuseppe Mazzini and the democratic logic of nationalism“, *Nations and Nationalism* 18 (1), 2012, 39–56.

⁸ Nadia Urbinati, „Mazzini and the making of the republican ideology“, *Journal of Modern Italian Studies* 17:2, 2012, 183–204.

⁹ Swan M. Burnet, „Giuseppe Mazzini – Idealist. A Chapter in the Evolution of Social Science“, *American Anthropologist New Series* Vol. 2, No. 3, 1900, 502–526.

¹⁰ Stefano Recchia, „The origins of liberal Wilsonianism: Giuseppe Mazzini on regime change and humanitarian intervention“, in *Just and Unjust Military Intervention. European Thinkers from Vitoria to Mill*, S. Recchia and J. M. Welsh (ed.) (Cambridge University Press, 2013). Stefano Recchia and Nadia Urbinati, *A cosmopolitanism of nations: Giuseppe Mazzini's writings on democracy, nation building, and international relations* (Princeton University Press, 2009).

valstybei ir visuomenei, transcendentinę kilmę ir veikimo aplinkybes, galios problematiką bei konfliktą, pasireiškiantį per „draugo“ ir „priešo“ dialektiką ir revoliuciją.

Straipsnio uždaviniai: 1. Pagrįsti „draugo–priešo“ dialektikos pasirinkimą. 2. Išanalizuoti Mazzini'o suverenumo koncepcijos transcendentinę kilmę, sklaidą ir tikslą. 3. Išryškinti ir įvertinti, kaip transcendentinis suverenumas sukuria galimybę atpažinti priešą ir įvardyti draugus, kaip yra sukuriamas draugo ir priešo konfliktas. 4. Įvertinti revoliucijos neišvengiamą pasirinkimą, jos sąsają su auka ir suverenumu Mazzini'o polinėje metafizikoje.

Straipsnyje ieškoma atsakymų į klausimus, kokią suvereniteto idėją italas Mazzini's skelbė tiek savo išsibarsčiusiai ir užguitai tautai, tiek kitoms pavergtoms tautoms ir žmonijai? Kokį jo modelį siūlė? Ką reiškė Mazzini'ui suverenumas ir kur buvo jo galios ir autoriteto centrai? Kur link turėjo vesti visi išsivadavimai?

Mazzini'o suverenumo samprata nagrinėjama per „draugo–priešo“ dialektikos prizmę remiantis dviejų vienas kitą papildančių XX a. mąstytojų, C. Schmitto (Draug–Priešas) ir R. Kosellecko (Mes ir Jie), sąvokų analize¹¹.

Teorinė prieiga – idėjų (intelektinės minties) istorija. Metodas – kokybinė tekstų analizė.

Draugo–priešo, „mes“ ir „jie“ pasirinkimas

Nagrinėjant suverenumo raišką Mazzini'o polinėje mintyje pasirinkta „mes“–„jie“, „draugo“–„priešo“ / „gėrio“–„blogio“ dialektika. Pats Mazzini's neaiškina šių sąvokų, teoriškai nesigilina į jas ir neišskleidžia jų turinio, tačiau akivaizdu, kad žmonių suverenumo pagrindas visuomet yra dialektinis. Drauge ir konfliktiškas. Ne pati transcendentinė idėja sukuria konfliktą, bet jos įgyvendinimas žmonių politiniame ir socialiniame gyvenime. Ji įgyvendinama per revoliuciją, maištą ar partizaninį karą, o pats konfliktas grindžiamas „teisiųjų“ žmonių auka už gėrį.

Pirmiausia individas, kaip „Aš“, o vėliau susitapatinęs su konkrečia bendruomene „Mes“, brėžia ribą tarp to, kas sava bei artima, ir to, kas svetima bei tolimesnė, – tarp Mes ir Jie. Moderna suverenumo kontekste „mes“, kaip rašo R. Kosellekas, konceptualiai suprantamas tik tada, kai „mes“ yra susijęs su kolektyviniu požiūriu, kaip „tauta“, „klasė“, „draugystė“.¹² Tą patį galima pasakyti ir apie „jie“, kurie siejami su priešišku kolektyvu¹³.

¹¹ Mazzini's turėjo įtakos Carlo Schmitto darbams, draugo ir priešo kovai išryškinti, taip pat ir sąvokai „politinė teologija“ atgaivinti, kai anarchistas M. Bakuninas užsipuola Mazzini'ą savo straipsnyje „The Political Theology of Mazzini“ (1871). Pasak Schmitto, Bakuninas nušlavė visas metafizines ir ideologines kliūtis, tada su kitais pasuko prieš religiją ir politiką, teologiją ir jurisprudenciją. Jo kova su italų Mazzini'u reiškia simbolinį susigrūdimą. Šioje vietoje, pakeisdamas sąvokos vertę, Schmittas taip pat stoja į kovą prieš M. Bakuniną (Heinrich Meier, *The lesson of Carl Schmitt. Four Chapters on the Distinction between Political Theology and Political Philosophy* (University of Chicago Press, 2011), 8).

¹² Reinhart Koselleck, *Futures Past: On the Semantics of Historical Time* (Columbia University Press, 1979), 85.

¹³ Ibid.

Vadinasi, politinis ar socialinis susivienijimas (organas) yra sudaromas per tam tikras sąvokas, kuriomis jis save apibrėžia bei nustato savo reikšmę ir vietą pašalindamas „juos“. Sąvoka ne tik reiškia vieną ar kitą organą, ji žymi ir sukuria „mes“ vienybę¹⁴.

Antra, nors nebūtinai ir ne visada skirtis „mes“ ir „jie“ turi pereiti į karo būvį sukurdamą antagonizmą tarp „draugo“ ir „priešo“, tačiau nacionalinių valstybių gimimo ir išsilaisvinimų kontekste XIX–XX a. to nebuvo galima išvengti. Išsamiai draugo–priešo santykį aptarė Carl Schmittas. Jo įsitikinimu, tezė „draugas“ ir antitezė „priešas“ yra politiškumo esmė¹⁵. Schmittas politiškumą tiesiogiai susieja su suverenumu. Identifikavimas, su kuo turime reikalą – draugu ar priešu, yra pirmasis politinis veiksmas. To savo apmąstymuose ieško ir Mazzini's. Siekiant nustatyti priešą, jį reikia patirti kaip grėsmę susivienijimui, bendruomenei, kitaip tariant, „mes“ egzistencijai. Tačiau suvokti priešą nėra lengva, nes jis neretai keičia savo pavidalus. Iš pirmo žvilgsnio jis gali pasirodyti, kaip draugas, norintis padėti, vedantis į derybas ar tarpininkaujantis. Priešas apibūdinamas nesiremiant asmeniniais jausmais ar moralinių sprendimų (*inimicus*) pagrindu,¹⁶ tačiau jis yra Kitas, nepažįstamas. Ekstremaliu atveju galimi konfliktai su juo.¹⁷

Taigi ir Mazzini'o veikaluose tik identifikavus priešus įmanoma „mūsų“ vienybė, bendras susitelkimas atlikti valios veiksmą. „Mes“ – tai draugai, kurie dalijasi įsipareigojimais, bendradarbiauja tarpusavyje ir susitapatina su kitais „mes“ anapus privataus gyvenimo dėl bendro tikslo. Jis yra suvokiamas ir įvardijamas (suverenumas, išsilaisvinimas, apsisprendimo teisė, respublika, lygybė, žmogiškumas). Prireikus „mes“–„draugai“ gali pareikalauti Aukos: žudyti ar būti nužudytam (revoliucija, partizaninis karas). Tačiau prievartos tarp pačių „draugų“ negali būti. Toliau tekste bus detaliau aptartas suverenumas, draugo ir priešo pobūdis bei revoliucijos kilmė ir prasmė.

Suverenumo transcendentalumas

Mazzini'o politinėje metafizikoje (galima teigti, kad politinėje teologijoje¹⁸) autoritetas (*auctoritas*) ir galia (*potestas*) pradžioje yra pas Dievą, o tai reiškia, kad ir suverenumas priklauso Dievui. Paprastai jo suverenumo schemą galima pavaizduoti taip:

Dievas → *Apreiškimas (pažanga ir pareiga)* → *Žmonės, arba Nacija* → *Dievas*
(*suvienyti žmonės*).

¹⁴ Ibid., 159.

¹⁵ Carl Schmitt, *The Concept of the political*, tr. G. Schwab (Chicago and London: The University of Chicago Press, 2007).

¹⁶ Ibid., 28.

¹⁷ Ibid., 26.

¹⁸ Mazzini's pats niekada savęs neįvardijo politikos teologu. Mazzini'o mintis politinė teologija pavadino Bakuninas.

Jis remiasi eschatologine tradicija, kai viskas prasideda nuo Dievo ir pasibai-
gia Jame. Taip pat akivaizdus ir juachimistinis požiūris¹⁹, kuriuo siekiama visų tautų
(žmonių) vienybės – jungties viename darinyje.

Suverenumas priklauso Dievui. XIX a. respublikonizmo pradininkas
išlaiko teologinę mąstymo kryptį ir aukščiausią autoritetą bei galią priskiria Dievui.
Pasak Mazzini'Ų, suverenumas – aukščiausioji politiškumo ir žmogiškosios egzisten-
cijos idėja – taip pat yra pas Dievą. Jis teigia, jog „būtina prisiminti, kad suverenumas
priklauso tikrai Dievui ir kad vyriausybės čia yra įsteigtos plėtoti jo įsteigtam gyve-
nimo įstatymui“.²⁰

Savo prigimtimi suverenumas yra transcendentinis, kažkur anapus ir visada
egzistuojantis. Kol nėra žmogaus ir gyvybės, jis negali būti niekam perduotas, kaip
ir įstatymas. Jo pirminę padėtį galima sulyginti su evangelisto Jono tekstu: „Pradžioje
buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. Jis pradžioje buvo pas
Dievą. <...> Visa per jį atsirado, ir be jo neatsirado nieko, kas tik yra atsiradę. Jame
buvo gyvybė, ir ta gyvybė buvo žmonių šviesa“ (Jn 1, 1. 3–4).

Žodis – tai suverenumas, kuris buvo pas Dievą ir tik jis jį turėjo. Sutvėrus žmogų,
suverenumo pirminis tikslas yra žmogaus gyvenimas, t. y. saugoti žmogaus gyvybę per
moralinį įstatymą, tačiau ir šioje vietoje pati moralė dar nėra palietusi žmogaus kas-
dienybės. Ji vis dar yra transcendentinė. Mazzini'Ų rašo: „Moralės pagrindas, visų jūsų
veiksmų ir pareigų taisyklė ir jūsų atsakomybės matas remiasi jūsų gyvenimo įstatymo
žinojimu, t. y. Dievo įstatymu.“²¹ Šios moralės (įstatymo) pagrindas yra progresas ir
pareiga. Pati moralė yra substanciali.

Dievo Apsireiškimas (Apreiškimas) žmonėms. Mazzini'Ų įsitiki-
nimu, Dievas apreiškia savo įstatymą žmonėms taip atiduodamas suverenumo galią.
Jis rašo: „Dievas davė jums gyvybę; todėl Dievas jums davė įstatymą. Dievas yra vie-
nintelis Žmogaus rasės įstatymų leidėjas. Jo įstatymas yra vienintelis įstatymas, kuriam
privalote paklusti. Dievas suteikė jums galimybę gausinti savo jėgas, kai jis davė jums
šalį kaip išmintingas darbo vadovas.“²² Mazzini'Ų Dieviškuoju Apreiškimu stengiasi
pagrįsti kiekvienos tautos (susivienijimo) teisę į apsisprendimą, laisvę, lygybę.

Tauta (nacija). Šiame straipsnyje nesigilinama, kas Mazzini'Ų yra tauta. Tai
nagrinėjo Davidas G. Rowley, Stefano Recchia.²³ Trumpai paminėsiu, kad tauta jis
laiko žmonių susivienijimą, politinę piliečių asociaciją, atstovaujama išrinktų atsto-
vų.²⁴ Pats suverenumas Dieviškuoju Apreiškimu atiduodamas žmonėms dėl aukščiau-
siojo gėrio ir įstatymo. Aukščiausiasis gėris – moralinis progresas ir pareiga. Pareiga

¹⁹ Teigiama, kad krikščionybė buvo antrojo amžiaus religija, trečiajam amžiui būdingas kolektyvinis visų
žmonių gyvenimas (M. Wight, *Four Seminal Thinkers in International Theory*, 94).

²⁰ G. Mazzini, „The European Question“, in *A cosmopolitanism of nations: Giuseppe Mazzini's writings on
democracy, nation building, and international relations*, S. Recchia and N. Urbinati (ed.), 195.

²¹ Mazzini, „On the Duties of Man“, 84.

²² Ibid., 85.

²³ S. Recchia and N. Urbinati (ed.), *A cosmopolitanism of nations*.

²⁴ Ibid., 10.

žmogiškumui, šeimai, tautai ir valstybei, reikalui esant, aukai. Jei pažanga buvo tai, ką Dievas davė žmonėms, tai pareiga buvo tai, ką žmonės skolingi Dievui²⁵. Pareiga, kaip įpareigojanti, valdanti, drausminanti Valia. Progresas yra Dievo dovana ir žmogaus misija. Tik laikydamiesi Dievo įstatymo žmonės ir tautos yra visaverčiai suverenumo gavėjai. Mazzini's rašo: „Šią suverenumo galią, kuri gali būti tik teisingai atstovaujama šioje žemėje, Dievas patikėjo žmonijai ir skirtingoms tautoms bei visuomenėms.“²⁶ Tik žmonės gali apsispręsti kurti savo valstybę ar ne. Tik tauta yra suverenai. Tauta įgauna galimybę susijungti ir bendru valios ir progreso veiksmu organizuoti veiklą: savęs valdymą, įstatymų leidybą, vyriausybės rinkimus, atstovų rinkimus, taip pat jungtis į asociacijas. Tik kai vykdomos pareigos, asmeniui suteikiamos teisės²⁷. Tai reiškia, kad formuojamas suvokimas: tik pati bendruomenė yra atsakinga už save, ji, būdama suvereni, pati sau kuria bendrąjį gėrį. Jai nereikia karalių, kitų valstybių ar imperijų primetamų gėrio ir gerbūvio sampratų.

Mazzini's įsitikinęs, kad *auctoritas* išlieka Dievas, o pati galia pasiskirsto tarp žmonių. Žmonės yra vieninteliai Dievo įstatymo interpretuotojai žemėje, turintys dorybę ir protą kaip savo vadovą.²⁸ Pats asmuo ir kolektyvas, aš ir mes, yra šventi ir amžini gyvenimo elementai, Dievo pasireiškimas žemėje²⁹. Moralinio įstatymo laikymasis žmonės veda į visų išsilaisvinimą ir lygybę. Tačiau suverenumas negali būti grynai (etnini) nacionalinis. Į jį siekiama laipsniškai įtraukti tiek dominuojančią regiono tautą, tiek iš skirtingų tautų suvienytus žmones–piliečius, kurie sudarys valstybės pagrindą³⁰. Įtraukimo mechanizmas veikia dviem etapais: pirmas tik teritoriniu atveju, įtraukiant visus norinčiuosius į valstybės gyvenimą (antras krikščionybės amžius³¹). Kitame etape vaizduotės ribos plėtėja, įsivaizduojama, kad erdvę galima išplėsti, kalbama apie visų Tautų Europą (trečias suvienytos žmonijos amžius³²).

Grįžimas pas Dievą (suvienyti žmonės). Išsilaisvinusios tautos gali vykdyti Dievo planą. Jis, kaip minėta, turi eschatologinę prigimtį. Mazzini's buvo įsitikinęs, kad gyvenimas žemėje turi tapti pasirengimu gyvenimui Rojuje, o visuomenė turi laipsniškai realizuoti Dieviškąją idėją.³³ Kaip minėta, pirmas suverenumas buvo pas Dievą, jis jį suteikė žmonėms per nacijas ir susivienijimus, galiausiai susivienijus visai žmonijai grįžtama pas Dievą. Galime suprasti, kad šiame regėjime per susivienijimus, auką, žmogiškumą, apsisprendimo teisę, pareigą, išsimokslinimą jis mato pažangą, kuri išvaduos žmoniją iš blogio, socialinės nelygybės, prievartos, nepritekliaus ir kitų nelaisvių.

²⁵ M. Wight, *Four Seminal Thinkers in International Theory*, 96.

²⁶ Mazzini, „On the Duties of Man“, 97.

²⁷ Mazzini, *Life And Writings Of Joseph Mazzini*. Vol. III, *Autobiographical And Political* (Smith, Elder, & Company, 1866), 6.

²⁸ Mazzini, „National Insurrection and Revolution“, 128.

²⁹ Mazzini, „From Alliance to United Europe“, 132.

³⁰ Mazzini, „Imposition of Domestic Institutions“, 139.

³¹ Wight, *Four Seminal Thinkers in International Theory: Machiavelli, Grotius, Kant, and Mazzini*, 94.

³² Ibid.

³³ Mazzini, „On the Duties of Man“, 85.

Tai priemonės sugrąžinti žmogų į Rojų, iš kurio buvo išvytas. Stefano Recchia teigia: „Mazzini'ui tauta buvo būtinas tarpinis žingsnis progresyvioje žmonijos susivienijimo priemonėje, siekiant ateities visų tautų tarptautinėje „brolijoje“. Tauta niekada negali būti savitikslių.“³⁴ Tarpinės būsenos – tautų (nacijų) reikia, kad pasiektų „Rojų“ – naują susivienijusią visų Tautų Europą, kuri galiausiai apimtų ir Šiaurės Ameriką bei kitas šalis.³⁵ Čia tarp žmonių, kurie įgijo savivoką ir norą tapti tautomis, yra kuriama nauja Europa. Moralinių įstatymą, Žmonijos Gyvenimo įstatymą, gali visiškai atrasti visa susivienijusi žmonija, kai visos galios ir gabumai, sudarantys mūsų žmogiškąją prigimtį, bus vystomi ir veiks.³⁶ Tikras susivienijimas galimas tik tarp lygių.³⁷

Apibendrinant svarbu akcentuoti šiuos dalykus, pirmiausia, kad Mazzini's suverenumą padalija tarp Dievo ir žmonių. Dievas išlaiko autoritetą, o galia atiduodama žmonėms. Tai buvo revoliucinė mintis, ardanti suvokimą, kad suverenumo galia priklauso monarchui, vieninteliam Dievo atstovui žemėje. Žmonėms su galia atiduodama ir atsakomybė bei pareiga. Nuo šiol patys žmonės turi rūpintis savo socialine ir politine gerove. Progresas ir pareiga tiesiogiai susiję: pareiga veikia progresą ir atvirkščiai. Antra, čia Mazzini's yra idealistas ir romantikas. Jis tiki, kad sąmoningumą gali išsiugdyti visi žmonės, tereikia jiems suteikti galimybę: pirma, per švietimą, antra, suteikiant lygias politines teises. Jis tiki, kad žmogus gali išsiugdyti tokias moralines savybes, kad pasirinktų gerą egzistencinėje kovoje su blogiu, kad jis pasirinktų kolektyvinę, o ne individualią gerovę. Mazzini's įsitikinęs, kad žmonės galiausiai suras jungtį tarp „rankų“ ir „proto“. Trečia, būtina pabrėžti, kad tautos yra pereinamojo laikotarpio į Jungtines Europos valstybes etapas. Jis būtinas, bet ne amžinas. Tačiau jos priverstinai neturi būti naikinamos, jos turi egzistuoti priklausomai nuo aplinkybių ir pačių apsisprendimo.

Draugo–priešo dialektika

Mazzini'o politinėje mintyje draugo–priešo dialektikai skiriamas nemažas dėmesys. Tai sykiu yra kova tarp gėrio ir blogio. Dievas suverenumą delegavo žmonėms, tačiau praktiškai jį buvo pasisavinę monarchai ir jų patarėjai. Mazzini'o tikslas, kad žmonės suvoktų šią „vagystę“. Jis savo kalbose ir tekstuose provokuoja kognityvinį žmonių išsilaisvinimą. Jis nori, kad jie suprastų, jog suverenumas yra jų prigimtinė, moralinė, politinė ir teologinė teisė.

Mazzini's visų pirma išskiria „mes“ ir „jie“ sampratas. Pirmieji susiburia susitapindami su konkrečia bendruomene. Tai reiškia suvokimą, kad individas yra dalis to,

³⁴ Stefano Recchia, „Giuseppe Mazzini's International Political Thought“, in *A cosmopolitanism of nations: Giuseppe Mazzini's writings on democracy, nation building, and international relations*, S. Recchia and N. Urbinati (ed.), 2.

³⁵ Mazzini, „The European Question“, 195.

³⁶ Mazzini, „On the Duties of Man“, 88.

³⁷ Ibid., 94.

kas atitinka jo pasaulėžiūrą; tai kito suasmeninimas ir susiasmeninimas su kitu. Susitapatinimas vyksta per religinę, vienos idėjos, vieno Dievo, etninę, regioninę, kultūrinę, kalbinę, papročių prizmę. Mazzini'o nuomone, egzistuoja ikipolitinis susitapatinimas: per vietovę, kalbą, tikėjimą, tradicijas, rasę, nacionalines dainas ir t. t. Svarbiausias susitapatinimas yra politinis teologinis, t. y. kai individai jungiasi į bendruomenę vedami Dievo įstatymo, bendrų tikslų, tokių kaip aristokratijos nuvertimas³⁸, emancipacija, liaudies suverenumas, liaudies (*people*) nacionalinis susivienijimas, vienybė, Dievo tikslo įvykdymas. Vienybė yra pirmasis proto įstatymas. Tauta yra ne tik teritorija, kurią reikia sustiprinti plečiant. Ji nėra ir žmonių, kalbančiu ta pačia kalba ir vadovaujamų vieno lyderio, rinkinys. Ji yra organinė visuma, kurią kartu sudaro *tikslų ir bendrų pastangų vienybė*.³⁹ Tikslas yra bendra valia, ketinimai ir lūkesčiai, kuriais žmonės turi patikėti. Tikslas sukuria vienybę, o bendruomenė yra jos vaizdinys. Kai mėginama sukurti vienybę iš daugybės, t. y. kai pavieniai „žmonės“ tampa „žmonėmis“ daugiskaita⁴⁰, yra kuriamas liaudies (žmonių, tautos) suverenumas.

Susivokusios ir susitapatinusios su savo bendruomene narius Mazzini's kvietė sakyti ne „Aš“, bet „Mes“ (Mazzini's visur savo tekstuose kalba iš „mūsų“ pozicijos: mes tikime, mes manome, mūsų tikslas, mes žvelgiame ir t. t.). Tokia žodžių vartoseną randasi iš įsitikinimo, kad kiekvienas turi pasistengti įkurti savo šalį savyje. Kiekvienas žmogus turi laikyti save atsakingu už savo tautiečius ir mokytis veikti taip, kad jo šalis būtų mylima ir gerbiama per jį. Kad šalis yra viena ir nedaloma. Tikroji šalis yra laisvų ir lygių žmonių bendruomenė, sujungta brolišku sutarimu darbuotis dėl bendro tikslo.⁴¹ Tai ir yra susitapatinimas su savo šalimi.

Visi kiti, kurie nepalaiko bendro tikslo arba yra prieš jį, tampa „jais“, svetimais, o formuojantis konflikto būtinybei ir „priešais“. Šioje situacijoje dar negalima pasakyti, kad priešas yra blogis, nes kol kas jis neveikia ir nepasireiškia. Blogis įsivyrąja tuomet, kai priešas kelia pavojų tikslo ir bendruomenės egzistencijai, besiformuojančiam tapatumui, kai priešai siekia užimti naujas arba išlaikyti esamas valdžios ir galios pozicijas. Blogis – tai suverenumo sukonzentravimas vienoje rankose, neretai tapdavęs despotiško valdžios elgesio su žmonėmis priemone. „Priešas – blogis“, įsiskverbęs į organišką bendruomenės kūną, tampa pavojinga liga, svetimkūniu, kurį reikia identifikuoti, pašalinti ir sunaikinti. Mazzini's rašė: „Mes norime identifikuoti savo draugus ir priešus, ir jie savo ruožtu turėtų mus žinoti.“⁴²

Bandant konkretizuoti, ką Mazzini's priskiria draugams, susiduriame tiek su tam tikromis universalijomis (žmonės, sakantys tiesą, siekiantys atsinaujinimo, lygybės, laisvės, bendrijos), tiek su konkrečiomis žmonių kategorijomis (pavergtos tautos ir žmonės,

³⁸ Mazzini, „In Defense of Democracy“, 71.

³⁹ Mazzini, „Manifesto of Young Italy“, 37; „Cosmopolitanism and National Sentiment“, 65.

⁴⁰ Hans Lindahl, „Sovereignty and Representation in the EU“, in *Sovereignty in Transition*, Neil Walker (ed.) (Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006), 95.

⁴¹ Mazzini, „On the Duties of Man“, 94.

⁴² Mazzini, „On the Superiority of Representative Government“ (1832), 39.

Jaunoji Italija)⁴³. Svarbiausias gėrio ir draugo atpažinimo kriterijus – Dievo įstatymo vykdymas. Pradžioje susivokus, įvertinus situaciją ir pripažinus, kad ji netenkina svarbiausių žmogaus poreikių, kad atskirtis ir nelygė per didelė. Taip pat suprantant, kad už savo interesus reikia kovoti. Turi įvykti žmonių sąmonės ir elgesio transformacija. Svarbiausia yra stiprūs socialiniai ryšiai – kolektyvizmas, kai nariai palaiko vienas kitą, nes be stiprių socialinių ryšių žmonės yra linkę jaustis bejėgiai pakeisti sąlygas, net jei jas ir suvokia (dėl informacijos trūkumo labiau linkę laikyti tai asmeninėmis problemomis)⁴⁴. Todėl naujasis nacionalizmas kuria stiprų ryšį tarp žmonių, kurie laisvai ir broliškai yra susijungę dėl tikrojo liaudies suverenumo, jo įsteigimo ir išsaugojimo.

Su priešais situacija panaši. Priešams Mazzini's priskiria meluojantį elitą, privilegijas, senąją Italiją, aristokratiją, aljansus su karaliais, monarchijos ministrus, tarpautines sutartis, tuos, kurie netiki revoliucijos valia per dorybę, bet siekia susitarimų diplomatiškai, reformistus. Tuos, kurie siekia lygybės, bet suverenu laiko karalių, taip pat individualizmą, kosmopolitizmą, senąjį nacionalizmą. Visą elitą ir privilegijų visuomenę jis mato kaip didįjį melą, šventvagystę, kaip Dievo įžeidimą. Mazzini's įsitikinęs, kad aristokratija atėmė iš žmonių Dievo dovaną – suverenumą. Aristokratija prisiėmė Dievo vaidmenį ir ėmėsi vadovauti žmonėms, paneigė moralės įstatymą, todėl žmonijos tikslas nuversti aristokratiją.⁴⁵ Aristokratija kūrė nacionalizmą, paremtą užkariavimu ir palaikomą jėga⁴⁶. Taip pat priešais ir oportunistais laikomi reformatoriai, kurie tik vaizduoja siekiantys lygybės, tačiau tikrasis jų tikslas yra privilegijas iš vienos klasės perkelti į kitą⁴⁷. Individualizmas laikomas užmaskuotu priešu. Tai didžiausia kliūtis siekiant „draugų“ bendro tikslo, nes jis kenkia visam bendram tikėjimui: geriausiu atveju jis gali pagerinti asmeninę žmonių laisvę, kur jo teisės nėra nepaneigiamos, tačiau jis gali sukelti tik skepticizmą tarp žmonių, patiriančių spaudą ir piktnaudžiavimus.⁴⁸ Individualistai tampa priešais ne todėl, kad yra prieš bendruomenę ar stengiasi jai pakenkti fiziškai, bet todėl, kad bendruomenė jiems visai nerūpi ir, jei tokių žmonių daugėja, tuomet abejingumas sukuria dar didesnę blogį, nes jis negeba jo įvertinti, jo mąstyti ir leidžia blogiui klestėti. Kosmopolitai Mazzini'ui panašūs į individualistus, nes jie yra izoliuoti savyje individai, manantys, kad emancipacija yra ne jų reikalas, jie radusis būtinybei ne kovoja ir nėra pasirengę mirti, priešingai – atsitraukia ir žiūri. Jie kartoja egoistų maksimą „Ubi bene, ibi patria.“⁴⁹

Taigi, nustačius „draugus“ ir „priešus“, prasideda egzistencinė kova. Pirmieji buriasi į kovą. Antrieji – į kontrakovą. Per bendrą tikslą sukuriama vienybė. Tiek tikslas, tiek vienybė veikia ir palaiko vienas kitą. Atskirti savus tampa svarbiausiu

⁴³ Mazzini, „Manifesto of Young Italy“, 37

⁴⁴ Doug McAdam, *Political Process and the Development of Black Insurgency 1930–1970* (Chicago and London: The University of Chicago Press, 1982), 49–50.

⁴⁵ Mazzini, „In Defense of Democracy“, 71.

⁴⁶ Mazzini, „Cosmopolitanism and National Sentiment“, 64.

⁴⁷ Mazzini, „On the Superiority of Representative Government“ (1832), 45.

⁴⁸ Ibid. 47.

⁴⁹ Mazzini, „Cosmopolitanism and National Sentiment“, 58.

uždaviniu, taip pat ir suvokti, kas yra priešai. Nors iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad „priešus“ identifikuoti yra lengva, tačiau kai Mazzini's imasi šio darbo, jų aptinka labai daug ir jie yra skirtingų lygių: vieni kelia didesnę grėsmę nei kiti. Ir šį lygį įvertinti yra labai sunku. Mazzini's bando juos išryškinti bei nustatyti pavojaus laipsnį, tačiau galiausiai visi „suplakami“ į vieną tiesiog „priešų“ kategoriją, į kuriuos ir nukreipiama visa intelektualinė aistra, kritika ir retorika.

Revoliucija kaip auka

Kai „priešas“ yra įvardytas, suverenumo susigrąžinimas reikalauja aukos, dažniausiai per revoliuciją, kai kuriais atvejais reikalaujama partizaninio karo. Mazzini's pavadinamas demokratinės revoliucijos ryškiai „šviečiančia žvaigžde“.⁵⁰ Jo revoliucija nekyla iš laisvos nevaržomos šopenhaueriškos valios. Ji nėra stichiška ir pragaištinga kaip Prancūzijos revoliucija. Analizuojant jo revoliucijos idėją, susidaro įspūdis, kad jis puikiai suvokė, kad revoliucija kaip maišto forma savyje gali įkūnyti destruktinį blogį, kurstomą žemųjų žmogaus prigimties elementų, tokių kaip godumas, pavydas, kerštas (pasinaudojant žmonėmis lengva įvesti diktatūrą, kaip, pavyzdžiui, Prancūzų revoliucijos metu pasireiškusi jakobinų diktatūra arba Spalio revoliucijos pasekmės, nacionalsocialistinės Vokietijos pavyzdys). Kita vertus, revoliucijos metu dėl skirtingų religinių, nacionalinių ar ekonominių žmonių motyvų priešų gali tapti ne tik svetimas žmogus, bet ir giminitis ar brolis.⁵¹ Skirtingi įsitikinimai yra nepavojingi, kol jie remiasi moraliniu Dievo įstatymu, nepatenka į fanatiško tikėjimo lauką ir netampa neapmąstytu, spontanišku, emocijų paveiktu masės veiksmu. Mazzini's atkakliai atsisakė išskirti tik vieną socialinę klasę revoliucinėje kovoje, jis nepripažino, kad mobilizuojant darbininkiją vienos klasės sąmoningumas gali būti naudingas Respublikos kūrimui⁵². Dėl šio požiūrio jis susilaukė nemažai kritikos iš marksistų. Italo įsitikinimu, revoliucija buvo pareiga Dievui sugrąžinti žmonių suverenumą žmonėms, o ne vienai socialinei klasei. Tik per dieviškąją valią žmogus įgauna savąją, todėl valia yra išipareigojimas.

Jam Didžiosios revoliucijos yra principų darbas, o ne durtuvų. Principai pirmiausia pasiekiami moralėje, o tada materialioje srityje⁵³. Mazzini's tiki, kad visi žmonės geba laisvai mąstyti, tik dėl išsilavinimo stokos jie šio mąstymo atsisako, tad ir principus, jei bus aiškiai išreikšti, žmonės apmąstę priims. Nes pati revoliucija yra pagrindinis įrodymas, kad pasiekiamas aukštesnis išsivystymo lygis. Tai yra naujo poreikio ir naujos minties išraiška.⁵⁴ Revoliucija negalima be susivokusių žmonių. Tauta (liaudis)

⁵⁰ David G. Rowley, „Guseppe Mazzini and the democratic logic of nationalism“, 39.

⁵¹ Heinrich Meier, *Carl Schmitt and Leo Strauss The Hidden Dialogue*, translated by J. H. Lomax (Chicago: The University of Chicago Press, 1995), 99.

⁵² Recchia, „The origins of liberal Wilsonianism“, 159.

⁵³ Mazzini, „Manifesto of Young Italy“, (1831), 33.

⁵⁴ Mazzini, „On the Superiority of Representative Government“ (1832), 47.

sudaro visų principų pagrindą, ji vienija ir įkvepia.⁵⁵ Mazzini's sukuria revoliucijos trejybę: simbolis, tikėjimas, tikslas.

Simboliai apima respublikonizmo idėją: Laisvė, Lygybė, Žmogiškumas.⁵⁶ Išsilaisvinti svarbiausia nuo užsienio valstybių ar despotinių vyriausybių. Lygybė turi būti tiek teisių, tiek pareigų lygmens. Jo suvokimu, pirmiau eina pareiga, o iš jos išplaukia teisės. Žmogiškumas apima individų moralinį santykį, grindžiamą Dievo įstatymu, prigimtaine teise į gyvybę ir orumą.

Tikėjimą galima suprasti esant dviejų lygmenų: religinį ir politinį. Pirmuoju atveju tikima į Dievą ir jo planą, o antruoju atveju tikima pačia revoliucijos idėja ir jos dorybe, galimybe susigrąžinti liaudžiai suverenumą, šventuoju karu, individo ir visuomenės šventumu, pažangos šventumu. Tikima, kad gyvenimo misija yra gėrio sklaida tautoje ir žmonijoje, kuri vėliau atneš ir materialinę gerovę. Šeima, šalis ir nuosavybė taip pat yra šventi, svarbūs žmogaus moralės ugdymo elementai. Religija, kaip gėrio principų įtvirtinimo ir bendruomenės susitelkimo vieta, yra būtina. Tikėjimas apima didelį spektrą objektų, kurie yra nuleisti žmogui iš transcendentinio būvio ir todėl yra neliečiami, juos privalu ginti.

Mazzini'ui revoliucijos ar partizaninio karo tikslas yra nacionalinis susivienijimas, liaudies suverenumas. Mazzini's buvo įsitikinęs, kad partizanų karas gali būti laikomas pirmuoju nacionalinio karo etapu. Partizanų grupės yra tautos pirmtakės, todėl turėtų bandyti priversti tautą sukilti. Tačiau jie neturi teisės pakeisti tautos. Vien tik tautai priklauso teisė deklaruoti savo ketinimus ir tikėjimą.⁵⁷

Kaip jau buvo užsiminta, karas ar revoliucija tam tikromis aplinkybėmis yra šventi. Tai egzistencinis pasirinkimas tarp gėrio ir blogio, aukojimosi ir nesiaukojimo. Per aukos veiksmą pavieniai individai, patyrę tiesioginio buvimo bendruomenėje jausmą ir kainos už egzistavimą svarbą, tampa Tauta (Nacija). Per revoliuciją tauta priima sprendimą dėl savo buvimo. Kahnas teigia, kad auka yra suverenumo buvimo tarpininkė.⁵⁸ Neutralumui čia nėra vietos, pati revoliucija yra priešybių kova. Pats Mazzini's sako:

„Teoriškai prieštarų principų neutralumas yra amoralus; be to, praktiškai tai neįmanoma. Gyvenimas visada turi dvejopą matmenį: kiekviena tauta ir kiekvienas žmogus gyvena savyje ir už savęs; dėl savo jėgos ir jų apsupties; taigi ir už save, ir už tuos, kurie juos supa. Kiekviena būtybė daro įtaką kitiems ir savo ruožtu jai daro įtaką kiti. Tautos, kurios neketina atsiskirti nuo visų kitų, būtų savizudiškos. Jos nuslopintų pusę savo gyvenimo. Atsisakytų savo išorinės veiklos ir liktų priklausomos nuo kitų; atsisakytų savo tarptautinės įtakos ir taptų pasyvios.“⁵⁹

⁵⁵ Ibid., 48.

⁵⁶ Ibid., 46.

⁵⁷ Mazzini, „Rules for the Conduct of Guerrilla Bands“ (1832), 111.

⁵⁸ Paul W. Kahn, *Political Theology: Four New Chapters on the Concept of Sovereignty* (New York: Columbia University Press, 2011), 158.

⁵⁹ Mazzini, „England's International Leadership“, 203.

Jei individas pasirenka neutralumą ar dar blogiau – pasišalina ar „dezertyuoja“ dėl materialinės gerovės arba vengdamas atsakomybės, pavojaus, tai jis ne tik amoralus, bet ir „banalaus blogio“ draugas. Toks individas nesuvokia, kad toli pabėgti negalės, nes jį visur supa žmonės, tautos ir likimai, jis anksčiau ar vėliau turės susidurti akis į akį su šia kova ir anksčiau ar vėliau turės pasirinkti pusę. Tas pats yra ir su tautomis, jos turi pasirinkti: išlikti ar išnykti. Revoliucija ir jos tikslai reikalauja sukurti pasiaukojančius žmones, kurių nevaržo seni įpročiai ir sistemos, jų sielos yra laisvos nuo smulkių interesų ar godumo ir juos veda vien tik Idėja. Tokie žmonės žino, kad galios paslaptis yra tikėjimas, kad tikroji dorybė yra auka ir tikra politika, kad įrodytumėte sau, jog esame stiprūs.⁶⁰ Liaudies suverenumo įsteigimas buvo paremtas aukų krauju. Jis įtvirtino tai kaip religinį tikėjimą, kuris šiandien vis dar yra kankinių; rytoj tai bus pergalės religija.⁶¹

Revoliucija per auką privalo sugriauti senąją tvarką, kad sukurtų naują. Mazzini's rašė: „Mūsų tikslas yra ne tik sunaikinti, bet ir sukurti kai ką visiškai naujo.“⁶² Nuolatinė revoliucija yra siaubinga idėja. Kai revoliucijos niekaip negalima užbaigti, ji sunaikina save. Kartu sunaikina ir tikslą bei idėją, dėl kurios ji buvo pradėta. Liaudies praranda pamatą ir pasitikėjimą. Sėkminga revoliucija turi transformuotis į nuolatinę politinę formą, tai yra turi būti parengta konstitucija. Konstitucija įpareigoja mus tol, kol ji yra vertinama kaip revoliucijos likutis.⁶³ Nors Mazzini's nesigilino į Konstitucijos kūrimą, tačiau pagrindinius ir fundamentalius respublikos įsteigimo ir valdymo principus buvo nustatęs. Jis buvo įsitikinęs, kad rašytinė detali konstitucija turėtų būti pradėta kurti ateityje pagal konkrečios vietos ir laiko aplinkybes.⁶⁴

Italo įsitikinimu, galutinis rezultatas yra pasiektas, kai sukuriamos nacionalinės valstybės. Vėliau joms susivienijus yra kuriamas broliškas tautybių aljansas, kaip pats rašė – Jungtinės Europos valstybės. Daugiau dėmesio skyrė būsimai tautų Europai, kuri bus sujungta per naująjį federacijos tipą, kuris vengs tiek absoliučios nepriklausomybės – anarchijos, tiek tironiškos centralizacijos, atsirandančios dėl užkariavimų.⁶⁵ *Taigi revoliucija jam buvo Dievo Apreiškimo įvykdymo įrankis.* Per ją yra sukuriama / atgaunama valstybė ir įsteigiamas suverenumas, nustatoma nauja vidaus ir išorės santykių tvarka.⁶⁶

Apibendrinant svarbiausia tai, kad Mazzini's revoliuciją laiko pareiga. Pareiga Dievui ir žmonijai. Mazzini'o teizmas neleidžia revoliucijai kilti iš laisvos valios. Ji yra šventa auka, egzistencinis pasirinkimas tarp gėrio ir blogio. Jokio tarpinio varianto negali būti. „Dezertyrai“ – tie, kurie pasitraukia laikydamiesi neutralumo, – yra tiesiog amoralūs, o tai reiškia „priešai“. Revoliucija yra ne klasinė, kaip teigė marksistai, tačiau visų žmonių, kurių tikslas yra susigrąžinti suverenumą. Ji turi principus ir taisykles. Šioje vietoje iš Mazzini'o romantiko pereinama prie Mazzini'o racionalaus ideologo, neaplenkiamo oratoriaus. Jis sukuria revoliucinio principo trejybę: simbolis, tikėjimas,

⁶⁰ Mazzini, „Manifesto of Young Italy“, 36.

⁶¹ Ibid., 37.

⁶² Mazzini, „National Insurrection and Revolution“, 124.

⁶³ Kahn, *Political Theology: Four New Chapters on the Concept of Sovereignty*, 158.

⁶⁴ Recchia, „Giuseppe Mazzini's International Political Thought“, 3.

⁶⁵ Mazzini, „National Insurrection and Revolution“, 126.

⁶⁶ Mazzini, „On Nonintervention“ (1851), 216.

tikslas. Sėkminga revoliucija turi transformuotis į nuolatinę politinę formą – respubliką ir parengti konstituciją.

Išvados

Išnagrinėjus Mazzini suverenumo koncepcijos dialektiką, remiantis „draugo“ ir „priešo“, „mes“ ir „jie“ santykiu, jo kilme ir sklaida, daromos tokios išvados:

Teistas Mazzini's suverenumui suteikia transcendentinę prigimtį. Jis priklauso Dievui ir tik jo valia suverenumas perduodamas žmonėms. Dievas išlaiko autoritetą, o galia atiduodama žmonėms. Tai buvo revoliucinė mintis, griauanti suvokimą, kad suverenumo galia priklauso monarchui, vieninteliam Dievo įpėdiniui žemėje. Žmonėms su galia atiduodama ir atsakomybė bei pareiga. Autoritetas išlieka metafiziniame lygmenyje, juo neįmanoma pasidalyti, į jį visada kreipiamasi ir juo remiamasi priimant sprendimus. Iš Autoriteto kyla moralinis įstatymas, t. y. moralinis progresas ir pareiga, kurie netarpiškai susiję ir veikia vienas kitą. Žmonėms jis paskelbiamas ir perduodamas. Nuo šiol jie patys turi rūpintis savo socialine ir politine gerove. Čia atsiskleidžia Mazzini'o idealizmas ir romantizmas per tikėjimą žmonių sąmoningumu. Jis tiki, kad sąmoningumą gali išsiugdyti visi žmonės, tereikia jiems suteikti galimybes: pirmiausia, per švietimą, antra, suteikiant lygias politines teises. Jis tiki, kad žmogus gali išsiugdyti tokias moralines savybes, kad pasirinktų gėrio pusę egzistencinėje kovoje su blogiu, kad jis pasirinktų veikiau kolektyvinę gerovę nei individualią.

Mazzini'ui tautinės bendruomenės yra pereinamojo etapo į Jungtines Europos valstybes dariniai. Jis būtinas, bet ne amžinas. Tačiau tautos priverstinai neturi būti naikinamos, jos turi egzistuoti priklausomai nuo aplinkybių ir pačių apsisprendimo. Jungtinių Europos valstybių idėja primena šiandieninį Europos Sąjungos projektą.

Kognityvinis liaudies (žmonių) išsilaisvinimas būtinas siekiant susigrąžinti suverenumą. Liaudies suverenumo tikslas kuria „draugo“ ir „priešo“ dialektiką. Ne pati transcendentinė idėja kuria konfliktą, bet jos įgyvendinimas politiniame ir socialiniame žmonių gyvenime. Grynasis suverenumas yra nekonfliktiškas. Tačiau liaudies suverenumo įgyvendinimas susiklosčiusiomis aplinkybėmis reikalauja revoliucijos, maišto ar partizaninio karo. Suvokus priešus, suvokiamas ir blogio egzistavimas. Tikslu tampa šio blogio panaikinimas, bet tam reikia susivienyti.

Mazzini'o revoliucija yra pareiga. Pareiga Dievui ir žmonijai. Mazzini'o teizmas neleidžia revoliucijai kilti iš laisvos valios. Ji turi veikti remdamasi moraliniais principais ir Dievo įstatymu. Revoliucija yra šventa auka, egzistencinis pasirinkimas tarp gėrio ir blogio. Jokio tarpinio varianto negali būti. Revoliucija yra ne klasinė, kaip teigė marksistai, tačiau visų žmonių, kurių tikslas – susigrąžinti suverenumą. Ji turi principus ir taisykles. Šioje vietoje Mazzini's romantikas tampa Mazzini'u racionalių ideologu, neaplenkiamu oratoriumi. Jis sukuria revoliucinio principo trejybę: simbolis, tikėjimas, tikslas. Sėkminga revoliucija turi transformuotis į nuolatinę politinę formą – respubliką, tai yra ji turi parengti konstituciją.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Burnet, M. Swan. „Giuseppe Mazzini – Idealist. A Chapter in the Evolution of Social Science“. *American Anthropologist New Series* Vol. 2, No. 3, 1900.
2. Canovan, Margaret. *Nationhood and political theory*. Edward Elgar, 1998.
3. Hoyt, F. Sarah. „The Etymology of Religion“. *Journal of the American Oriental Society* Vol. 32, No. 2 (1912).
4. Kahn, W. Paul. *Political Theology: Four New Chapters on the Concept of Sovereignty*. New York: Columbia University Press, 2011.
5. Klimas, Petras. „Tautų apsisprendimo teisė ir plebiscitas“. *Lietuvos aidas* 1917 gruodžio 29, Nr. 48.
6. ----- „Apsisprendimo teisė taikos derybose“. *Lietuvos aidas* 1918 sausio 5, Nr. 3(51).
7. Koselleck, Reinhart. *Futures Past: On the Semantics of Historical Time*. Columbia University Press, 1979.
8. Lindahl, Hans. „Sovereignty and Representation in the EU“. In *Sovereignty in Transition*. Neil Walker (ed.). Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.
9. Mazzini, Giuseppe. *Life And Writings Of Joseph Mazzini*. Vol. III, *Autobiographical And Political*. Smith, Elder, & Company, 1866.
10. ----- „The European Question“, „On the Duties of Man“, „National Insurrection and Revolution“, „From Alliance to United Europe“, „Imposition of Domestic Institutions“, „In Defense of Democracy“, „The European Question“, „Manifesto of Young Italy“, „On the Superiority of Representative Government“, „Cosmopolitanism and National Sentiment“, „Rules for the Conduct of Guerrilla Bands“ (1832), „England’s International Leadership“. In *A cosmopolitanism of nations: Giuseppe Mazzini’s writings on democracy, nation building, and international relations*. S. Recchia and N. Urbinati (ed.). Princeton University Press, 2009.
11. McAdam, Doug. *Political Process and the Development of Black Insurgency 1930–1970*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1982.
12. Meier, Heinrich. *The lesson of Carl Schmitt. Four Chapters on the Distinction between Political Theology and Political Philosophy*. University of Chicago Press, 2011.
13. ----- *Carl Schmitt and Leo Strauss. The Hidden Dialogue*. Translated by J. H. Lomax. Chicago: the University of Chicago Press, 1995.
14. Recchia, Stefano. „The origins of liberal Wilsonianism: Giuseppe Mazzini on regime change and humanitarian intervention“. In *Just and Unjust Military Intervention. European Thinkers from Vitoria to Mill*. Stefano Recchia and Jennifer M. Welsh (ed.). Cambridge University Press, 2013.
15. Rowley, G. David. „Giuseppe Mazzini and the democratic logic of nationalism“. *Nations and Nationalism* 18 (1), 2012.
16. Schmitt, Carl. *The Concept of the political*. G. Schwab (tr.). Chicago and London: The University of Chicago Press, 2007.
17. Urbinati, Nadia. „Mazzini and the making of the republican ideology“. *Journal of Modern Italian Studies*, 17:2, 2012.
18. Wight, Martin. *Four Seminal Thinkers in International Theory: Machiavelli, Grotius, Kant, and Mazzini*. Oxford University Press, 2005.
19. Wilson, Woodrow. „Remarks about Giuseppe Mazzini“ and „Further Remarks in Genoa“. In *The Papers of Woodrow Wilson*. A. S. Lind (ed.). Princeton University Press, 1986.

Aistė DEIMANTAITĖ

THE TRANSCENDENCE OF SOVEREIGNTY AND THE DIALECTIC OF FRIEND–ENEMY IN GIUSEPPE MAZZINI'S (1805–1872) POLITICAL THOUGHT

S u m m a r y

The article reconstructs Giuseppe Mazzini's conception of the idea of sovereignty in political thought through a theoretical approach to the history of ideas (intellectual history). The ontology and metaphysical significance of sovereignty for the modern state and society is analyzed. It shows how divine sovereignty is shared with people, what is the purpose and meaning of these divisions. The article explains what God's moral law is and how it should affect the community. The issue of power and the conflict that arises in order to regain the right to sovereignty are discussed. The conflict in question manifests itself through the dialectic and revolution of the "friend" and the "enemy". The presented notion of Mazzini's sovereignty is especially relevant today, both in the context of the nation's sovereignty and the ongoing revolutions, and in the context of the proclaimed united and sovereign Europe.

It is concluded that in Mazzini's conception of sovereignty, it belongs to God and only His will is transmitted to the people. God maintains *auctoritas*, and *potestas* is given to people. Also, for Mazzini's, national communities are the derivatives of the transition phase to the United States of Europe. They are necessary, but not eternal. The revolutionary idea was that the people must free themselves from the power of the monarchs and to regain sovereignty. The goal of popular sovereignty creates a dialectic of "friend" and "enemy". The Mazzini Revolution is a duty. Duty to God and humanity. Mazzini's theism prevents the revolution from arising out of a free will. It must act on moral principles and the law of God.

KEYWORDS: sovereignty, Giuseppe Mazzini, moral law, revolution, friend, enemy, God.

Aistė DEIMANTAITĖ – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto doktorantė. Tyrimų sritis – politinė teorija ir filosofija (įskaitant suverenumo idėjas ir sąvokos studijas), politinė teologija, lyginamoji politika. El. paštas: aiste.deimantaite@vdu.lt (arba aiste.deimantaite@gmail.com).

Aistė DEIMANTAITĖ is a doctoral student at the Faculty of Political Science and Diplomacy of Vytautas Magnus University. Research fields: political theory and philosophy (including studies of the idea and concept of sovereignty), political theology, comparative politics. E-mail: aiste.deimantaite@vdu.lt (or aiste.deimantaite@gmail.com).